

การบัญชีสำหรับสัญญาซื้อคืนและรายการขายและเช่ากลับคืน

ดร.วรศักดิ์ ทุมมานนท์

รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 3 กุมภาพันธ์ 2565

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 22 กุมภาพันธ์ 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 4 มีนาคม 2565

บทคัดย่อ

เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2562 กิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะจะต้องถือปฏิบัติกับสัญญาซื้อคืนตามข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 เรื่อง รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า (IFRS 15) ซึ่งกำหนดว่า ในการประเมินว่าลูกค้าได้รับอำนาจควบคุมสินทรัพย์หรือไม่ กิจการต้องพิจารณาข้อตกลงใด ๆ ก็ตามที่จะซื้อคืนสินทรัพย์ นอกจากนี้ เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 กิจการต้องถือปฏิบัติกับรายการขายและเช่ากลับคืนตามข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 16 เรื่อง สัญญาเช่า (IFRS 16) ซึ่งกำหนดว่า ในการพิจารณาว่าเมื่อใดที่ภาระที่ต้องปฏิบัติเสร็จสิ้น เพื่อกำหนดว่า การโอนสินทรัพย์ถือว่าเป็นการขายหรือไม่ กิจการต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของ IFRS 15

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่ออภิปรายสาระสำคัญของ IFRS 15 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสัญญาซื้อคืนและ IFRS 16 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรายการขายและเช่ากลับคืน รวมถึงให้ตัวอย่างประกอบความเข้าใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้มีหน้าที่จัดทำรายงานทางการเงินมีความเข้าใจข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานทางการเงินและสามารถจัดทำรายงานทางการเงินได้อย่างสอดคล้องกับมาตรฐานการรายงานทางการเงิน อีกทั้งผู้ใช้รายงานทางการเงินสามารถทราบถึงวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมดังกล่าว อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลจากรายงานทางการเงิน ไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การบัญชีสำหรับสัญญาซื้อคืน

Accounting for Repurchase Agreements and Sale and Leaseback Arrangement

Dr.Vorasak Toommanon

*Associate Professor of Department of Accountancy,
Chulalongkorn Business School, Chulalongkorn University*

Received: February 3, 2022

Revised: February 22, 2022

Accepted: March 4, 2022

ABSTRACT

Beginning from January 1, 2019 publicly accountable entities (PAEs) are required to apply the requirements prescribed by Thai Financial Reporting Standard No. 15, Revenue from Contracts with Customers (TFRS 15) to repurchase agreements. Such requirements specify that entity shall consider any agreement to repurchase an asset in determining whether a customer obtains control of the asset. Additionally, beginning from January 1, 2020 PAEs are required to apply the requirements prescribed by Thai Financial Reporting Standard No. 16, Leases (TFRS 16) to sale and leaseback arrangements. Such requirements specify that in determining whether the transfer of an asset is accounted for as a sale of that asset, an entity shall apply the requirements in TFRS 15 for determining when a performance obligation is satisfied.

The objectives of this article are to discuss important features of TFRS 15 and TFRS 16 in regard to repurchase agreements and sale and leaseback arrangements as well as to provide corresponding illustrative examples. These should enable financial report preparers to gain understanding of the requirements in the standards and prepare financial reports in accordance with the standards. In addition, users of financial reports would possess knowledge of the standards applicable to such agreements. This would allow them to make use of information pertaining to financial reports in making better economic decisions.

Keywords: Accounting for Repurchase Agreements

บทนำ

กิจการจะถือว่ามีการทำสัญญาซื้อคืนหากกิจการได้ขายสินทรัพย์และมีข้อตกลงหรือมีสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์นั้น ภายใต้มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 เรื่อง รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า (ต่อไปจะเรียกว่า TFRS 15) กิจการต้องรับรู้รายได้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามภาระที่ต้องปฏิบัติเสร็จสิ้นโดยการส่งมอบสินค้าหรือบริการ (กล่าวคือ สินทรัพย์) ที่สัญญาว่าจะให้ลูกค้า สินทรัพย์จะถือว่ามีข้อตกลงสินทรัพย์ก็ต่อเมื่อลูกค้ามีอำนาจควบคุมสินทรัพย์นั้น ในการประเมินว่าลูกค้าได้รับอำนาจควบคุมสินทรัพย์หรือไม่ TFRS 15 กำหนดว่ากิจการต้องพิจารณาข้อตกลงใด ๆ ก็ตามที่ซื้อคืนสินทรัพย์

สัญญาซื้อคืนตามคำนิยามที่ได้ให้ไว้ใน TFRS 15 หมายถึง สัญญาซึ่งกิจการได้ขายสินทรัพย์และมีข้อตกลงหรือมีสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์นั้นไม่ว่าจะในสัญญาเดียวกันหรือในอีกสัญญาหนึ่ง สัญญาทำให้เกิดสิทธิที่สามารถบังคับได้และภาระผูกพันขึ้นและอาจเป็นลายลักษณ์อักษร วาจาหรือประเพณีปฏิบัติทางธุรกิจ หากสัญญาซื้อคืนนั้นเป็นไปตามคำนิยามของเครื่องมือทางการเงิน สัญญานั้นจะอยู่นอกขอบเขตของ TFRS 15 หากสัญญาซื้อคืนนั้นไม่เป็นไปตามคำนิยามของเครื่องมือทางการเงิน สัญญานั้นจะอยู่ภายใต้ขอบเขตของ TFRS 15 ทั้งนี้ สินทรัพย์ที่ซื้อคืนอาจเป็นสินทรัพย์ดั้งเดิมที่ขายให้กับลูกค้า หรือสินทรัพย์ที่มีความคล้ายคลึงกันอย่างมากกับสินทรัพย์ดั้งเดิมหรือสินทรัพย์อีกรายการหนึ่งที่สินทรัพย์เดิมที่ขายไปเป็นส่วนประกอบของสินทรัพย์นั้นก็ได้ โดยทั่วไปสัญญาซื้อคืนอาจมี 3 รูปแบบ ได้แก่

1. ภาระผูกพันของกิจการที่จะต้องซื้อคืนสินทรัพย์นั้น (สัญญาซื้อคืนสินทรัพย์ล่วงหน้า (Forward))
2. สิทธิที่ให้แก่กิจการในการซื้อคืนสินทรัพย์ (Call Option)
3. ภาระผูกพันของกิจการในการซื้อคืนสินทรัพย์ตามที่ลูกค้าร้องขอ (Put Option)

ธุรกรรมซื้อคืนสินทรัพย์ในประเทศไทย

การโอนสินทรัพย์ชำระหนี้แก่สถาบันการเงินโดยผู้โอนมีสิทธิซื้อคืนสินทรัพย์

สำหรับธุรกรรมซื้อคืนสินทรัพย์ในประเทศไทยล่าสุดเกิดขึ้นเมื่อต้นปี 2564 ที่ผ่านมา โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกมาตรการพักทรัพย์พักหนี้ (Asset Warehousing) เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายทางการเงินที่เกิดจากเงินกู้ยืมกับสถาบันการเงินที่มีอยู่เดิมให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจที่ได้รับผลกระทบของการระบาดของโรค Covid- 19 เพื่อให้สามารถกลับมาประกอบธุรกิจได้ตามปกติในอนาคต โดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจโอนสินทรัพย์ชำระหนี้แก่สถาบันการเงิน ทั้งนี้ ผู้ประกอบธุรกิจมีสิทธิแรก (First Right) ซึ่งประกอบด้วยสิทธิซื้อคืนสินทรัพย์หลักประกันในราคาที่โอนไปและสิทธิเช่าสินทรัพย์นั้นกลับไปใช้ประกอบธุรกิจได้ตามปกติ ถ้าผู้ประกอบการไม่เช่าสินทรัพย์กลับไปก็ไม่ทำให้เสียสิทธิในการซื้อทรัพย์สินหลักประกันคืน สำหรับเงื่อนไขการรับโอน การเช่า และการซื้อคืนสินทรัพย์หลักประกันที่สำคัญประกอบด้วย

1. สินทรัพย์ที่รับโอนต้องเป็นสินทรัพย์ที่นำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ของสินเชื่อในการประกอบธุรกิจกับสถาบันการเงินตามกฎหมายไทยก่อนวันที่ 1 มีนาคม 2564
2. ผู้ประกอบธุรกิจมีสิทธิซื้อคืนสินทรัพย์หลักประกันคืนได้ภายในระยะเวลา 3-5 ปีนับแต่วันที่สถาบันการเงินรับโอนสินทรัพย์หลักประกัน
3. สถาบันการเงินจะไม่นำสินทรัพย์ไปขายแก่บุคคลอื่นหากผู้ประกอบการไม่ยินยอม

4. ผู้ประกอบธุรกิจมีสิทธิเช่าสินทรัพย์นั้นจากสถาบันการเงินกลับไปใช้ประกอบธุรกิจได้ตามอัตราค่าเช่าที่จะตกลงกัน กับสถาบันการเงินโดยแจ้งความประสงค์ภายใน 15 วันนับแต่วันที่โอนสินทรัพย์ หากผู้ประกอบธุรกิจไม่ประสงค์เช่าสินทรัพย์ สถาบันการเงินอาจนำสินทรัพย์ไปให้บุคคลอื่นเช่าได้
5. ราคาสินทรัพย์ที่สถาบันการเงินจะขายคืนต้องไม่สูงกว่าราคาที่รับโอนไว้รวมกับค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสินทรัพย์ (Carrying Cost) ไม่เกิน 1% ต่อปีของราคาที่รับโอนและค่าใช้จ่ายอื่น เพื่อดูแลสินทรัพย์ที่ได้จ่ายจริงและเหมาะสม ตามที่ตกลงกันไว้หักด้วยค่าเช่าที่ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายระหว่างสัญญาเช่า ค่าใช้จ่ายในการดูแลสินทรัพย์ในที่นี้ จะรวมถึงค่าใช้จ่ายที่สถาบันการเงินทรงจ่ายแทนลูกหนี้หรือเจ้าของสินทรัพย์ที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ที่รับโอน และค่าใช้จ่ายที่สถาบันการเงินว่าจ้างบุคคลภายนอก ให้ดูแลแทนและค่าใช้จ่ายที่ได้มีการจ่ายจริงทุกประเภทที่ เกี่ยวข้องกับการดูแลทรัพย์สินดังกล่าวให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เช่น ค่าซ่อมแซมทรัพย์สิน ค่าจ้างพนักงานรักษา ความปลอดภัย ประกันภัย ค่าภาษี ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ภาษีป้าย ค่าใช้จ่ายในการต่อใบอนุญาตต่าง ๆ เป็นต้น ถ้าผู้ประกอบธุรกิจเช่าสินทรัพย์จากสถาบันการเงินและดูแลสินทรัพย์เอง ผู้ประกอบธุรกิจจะไม่มีค่าใช้จ่าย ในการดูแลสินทรัพย์ แต่ถ้าผู้ประกอบธุรกิจไม่เช่าสินทรัพย์และมีบุคคลอื่นมาเช่าสินทรัพย์นั้นแทน ผู้ประกอบธุรกิจ จะไม่สามารถนำเงินค่าเช่าที่บุคคลอื่นจ่ายให้กับสถาบันการเงินมาหักจากราคาซื้อคืนได้

ตัวอย่างการคำนวณราคาซื้อคืน

A เป็นผู้ประกอบการโรงแรมมีสินเชื่อกิจการกับสถาบันการเงิน B ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 25x0 โดยมีโรงแรมและที่ดิน เป็นหลักประกัน ที่ผ่านมา A เป็นลูกหนี้ชั้นดีมาโดยตลอด (ไม่เคยค้างชำระหนี้) ต่อมาเกิดการแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้ A ขาดรายได้เนื่องจากมีลูกค้ามาใช้บริการลดลงอย่างมาก ณ วันที่ 1 มกราคม 25x1 A จึงได้ติดต่อกับสถาบันการเงิน B และตัดสินใจเข้าโครงการพักทรัพย์ พักหนี้กับสถาบันการเงิน B โดย A ได้โอนทรัพย์สินหลักประกัน (โรงแรมและที่ดิน) เพื่อชำระหนี้แก่สถาบันการเงิน B และตั้งใจจะซื้อคืนสินทรัพย์ดังกล่าวในปีที่ 3 ทั้งนี้

1. วันที่ 1 มกราคม 25x1 โรงแรมและที่ดินมีมูลค่าตามบัญชี 3,700 บาทและภาระหนี้คงค้างมีจำนวน 3,000 บาท (ประกอบด้วยเงินต้นจำนวน 2,950 บาทและดอกเบี้ยค้างจ่ายจำนวน 50 บาท)
2. วันที่ 1 มกราคม 25x1 A ตกลงโอนโรงแรมและที่ดินชำระหนี้ที่ราคา 3,000 บาท เพื่อปิดภาระหนี้ทั้งหมดโดย ไม่มีหนี้เหลือหลังโอน
3. ค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสินทรัพย์มีจำนวน 90 บาท ($1\% \times 3,000 \text{ บาท} \times 3 \text{ ปี}$)
4. ค่าใช้จ่ายในการดูแลสินทรัพย์ที่สถาบันการเงิน B ทดรองจ่ายแทน A ในปีที่ 1 2 และ 3 มีจำนวน 45 บาท 50 บาทและ 55 บาทตามลำดับ
5. A ตกลงชำระค่าเช่ารายปีละ 10 บาท (ถ้า A เช่าสินทรัพย์กลับมาประกอบธุรกิจตามปกติ)
6. ค่าใช้จ่ายในการดูแลสินทรัพย์ที่สถาบันการเงิน B จ่ายจริงมีจำนวน 150 บาท

ราคาซื้อคืน

= ราคาสินทรัพย์ที่รับโอน + ค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสินทรัพย์ + ค่าใช้จ่ายอื่นในการดูแลรักษาสินทรัพย์ - ค่าเช่า

กรณีที่ 1 ถ้า A เข้าโครงการพักทรัพย์ พักหนี้แต่ไม่เช่าสินทรัพย์กลับมาประกอบธุรกิจตามปกติ

$$\text{ราคาซื้อคืน} = 3,000 + 90 + 150 = 3,240 \text{ บาท}$$

กรณีที่ 2 ถ้า A เข้าโครงการพักทรัพย์ พักหนี้และเช่าสินทรัพย์กลับมาประกอบธุรกิจตามปกติ (จะไม่มีค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสินทรัพย์เนื่องจากผู้ประกอบการดูแลเอง)

$$\text{ราคาซื้อคืน} = 3,000 + 90 - 30 = 3,060 \text{ บาท}$$

สัญญาขายและเช่ากลับคืนซึ่งมีข้อตกลงในการซื้อคืนสินทรัพย์

นอกจากมาตรการการโอนสินทรัพย์ชำระหนี้แก่สถาบันการเงินโดยผู้โอนมีสิทธิซื้อคืนสินทรัพย์ที่ออกโดยธนาคารแห่งประเทศไทยเมื่อต้นปี 2564 ที่ผ่านมาแล้ว เมื่อช่วงกลางปี 2564 ที่ผ่านมามีบริษัทโรงแรมรอยัลล่อคิด (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) (ต่อไปจะเรียกว่าบริษัทฯ) ได้เข้าทำ

1. สัญญาจะซื้อจะขายอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์กับบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวมเอ็มเอฟซี จำกัด (มหาชน) (ต่อไปจะเรียกว่า MFC) ในฐานะทรัสต์ของทรัสต์ เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ แกรนด์ รอยัล ล่อคิด โฮสพิทาลิตี้ (ต่อไปจะเรียกว่า GROREIT) ที่มีข้อตกลงในการซื้อคืนเป็นจำนวนเงิน 4,498 ล้านบาท ซึ่งบริษัทฯ ได้รับชำระเงินทั้งจำนวนและโอนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินดังกล่าวแล้วโดยมีเงื่อนไขเป็นไปตามสัญญาจะซื้อจะขายทรัพย์สิน
2. สัญญาเช่าทรัพย์สินดังกล่าวกับ MFC ซึ่งประกอบด้วยที่ดิน อาคารและสังหาริมทรัพย์ เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการกิจการโครงการโรงแรม รอยัล ล่อคิด เซอร์เว้นท์ โฮเทล แอนด์ ทาวเวอร์ส โดยมีระยะเวลาเช่า 3 ปี นับแต่วันที่ลงนามในสัญญาเช่า โดยคู่สัญญาแต่ละฝ่ายมีสิทธิต่ออายุสัญญาเช่าอีก 2 ครั้ง ๆ ละ 1 ปี บริษัทฯ ตกลงชำระค่าเช่าเป็นรายเดือนตามอัตราที่ระบุในสัญญาเช่า รวมค่าเช่าตลอดระยะเวลาเช่า 5 ปีเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 1,360 ล้านบาท และมีสิทธิในการซื้อคืนทรัพย์สินที่เช่าเมื่อสิ้นสุดปีการเช่าที่ 3 ในราคา 4,703 ล้านบาท ปีการเช่าที่ 4 ในราคา 4,783 ล้านบาท หรือปีการเช่าที่ 5 ในราคา 4,873 ล้านบาท

การรับรู้สัญญาซื้อคืน

การจะรับรู้ภาระผูกพันหรือสิทธิที่ให้แก่กิจการในการซื้อคืนสินทรัพย์เป็นสัญญาซื้อคืนภายใต้ TFRS 15 ได้นั้น ภาระผูกพันหรือสิทธินั้นจำเป็นต้องมีอยู่ ณ วันเริ่มต้นสัญญาไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาเดียวกันนั้นหรือในอีกสัญญาหนึ่ง การตัดสินใจของกิจการในเวลาต่อมาในการซื้อคืนสินทรัพย์ (ภายหลังการโอนการควบคุมสินทรัพย์นั้นไปยังลูกค้า) โดยไม่พิจารณาถึงสิทธิตามสัญญา (Contractual Right) ใด ๆ ที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ต้องไม่รับรู้เป็นสัญญาซื้อคืนภายใต้ TFRS 15 กล่าวอีกนัยหนึ่งคือลูกค้าไม่มีภาระผูกพันที่จะขายคืนสินทรัพย์นั้นให้กับกิจการอันเป็นผลมาจากสัญญาที่มีอยู่เดิม ดังนั้นการตัดสินใจใด ๆ ในเวลาต่อมาที่จะซื้อคืนสินทรัพย์จึงไม่มีผลกระทบต่อความสามารถของลูกค้าในการควบคุมสินทรัพย์เมื่อมีการโอนเริ่มแรกไปแล้ว อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่กิจการตัดสินใจที่จะซื้อคืนสินทรัพย์ภายหลังการโอนการควบคุมสินทรัพย์นั้นไปยังลูกค้าแล้ว กิจการต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่าลูกค้ามีอำนาจควบคุมในรายการเริ่มแรกนั้นหรือไม่ นอกจากนี้ กิจการอาจต้องพิจารณาการนำแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาว่ากิจการเป็นตัวการ (Principal) หรือตัวแทน (Agent) มาใช้ด้วย ตัวอย่างเช่น ผู้ผลิตรถยนต์ซึ่งตัดสินใจที่จะซื้อคืนรถยนต์จากตัวแทนจำหน่ายรถยนต์รายหนึ่ง เพื่อ

บรรเทาการขาดแคลนรถยนต์ของตัวแทนจำหน่ายรถยนต์อีกรายหนึ่งจะถือว่ายังไม่ได้เข้าทำสัญญาซื้อคืนสินทรัพย์ล่วงหน้า หรือยังไม่ได้มีการให้สิทธิแก่กิจการในการซื้อคืนสินทรัพย์หรือสิทธิแก่ลูกค้าในการร้องขอให้กิจการซื้อคืนสินทรัพย์ เว้นแต่สัญญาเดิมจะกำหนดให้ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์รายนั้นขายรถยนต์คืนกลับมายังผู้ผลิตรถยนต์ตามการร้องขอ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการซื้อคืนเช่นนี้ถือเป็นเรื่องปกติถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีการระบุไว้ในสัญญาก็ตาม ฝ่ายบริหารจำเป็นจะต้องพิจารณาว่า วัตถุประสงค์ทั่วไปนี้มีผลกระทบต่อการประเมินการโอนอำนาจควบคุมไปยังลูกค้าเมื่อมีการส่งมอบเริ่มแรกหรือไม่ ภายใต้ TFRS 15 การรับรู้สัญญาซื้อคืนจะขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ ได้แก่

1. รูปแบบของสัญญาซื้อคืน (สัญญาซื้อคืนสินทรัพย์ล่วงหน้าหรือสิทธิที่ให้แก่กิจการในการซื้อคืนสินทรัพย์หรือสิทธิที่ให้แก่ลูกค้าในการร้องขอให้กิจการซื้อคืนสินทรัพย์)
2. ความสัมพันธ์ระหว่างราคาซื้อคืน (Repurchase Price) กับราคาขายเดิม (Original Selling Price) และในบางกรณีความสัมพันธ์ระหว่างราคาซื้อคืนกับราคาตลาดที่คาดไว้ (Expected Value) ของสินทรัพย์ที่ซื้อคืน ณ วันที่ซื้อคืน ในหลาย ๆ กรณี กิจการจะรับรู้สัญญาที่ประกอบด้วยสัญญาซื้อคืนเป็นสัญญาเช่า (Lease) หรือเป็นรายการจัดหาเงิน (Financing Arrangement)

การวิเคราะห์สัญญาเหล่านี้ย่อมรอบคอบจึงเป็นสิ่งจำเป็น ในลำดับต่อไปจะกล่าวถึงวิธีปฏิบัติทางบัญชีสำหรับกรณีที่กิจการมีภาระผูกพันหรือสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ อย่างไรก็ตาม หากข้อเท็จจริงในสัญญาซื้อคืนสินทรัพย์ในทางปฏิบัติแตกต่างไปจากที่ผู้เขียนยกมาเป็นตัวอย่าง การวิเคราะห์สัญญาและการบันทึกบัญชีที่ตามมาอาจเปลี่ยนแปลงไปจากคำตอบที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ในบทความนี้ได้

สัญญาซื้อคืนสินทรัพย์ล่วงหน้าหรือสัญญาที่ให้สิทธิแก่กิจการในการซื้อคืนสินทรัพย์

ในกรณีที่กิจการมีภาระผูกพันหรือสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ กิจการต้องถือว่าลูกค้าไม่สามารถควบคุมสินทรัพย์นั้นได้และไม่เป็นไปตามเงื่อนไขการรับรู้รายได้ตาม TFRS 15 แม้ว่าลูกค้าจะถือครองทางกายภาพของสินทรัพย์นั้นก็ตาม แต่ลูกค้ามีข้อจำกัดในการกำหนดการใช้งานและการได้รับประโยชน์คงเหลือเกือบทั้งหมดของสินทรัพย์นั้น หากกิจการมีสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ กิจการไม่จำเป็นต้องพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะใช้สิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ในการรับรู้สัญญาซื้อคืน กิจการต้องบันทึกรายการตามสัญญาซื้อคืนสินทรัพย์ตามข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

1. บันทึกเป็นสัญญาเช่าตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 16 เรื่อง สัญญาเช่า (ต่อไปจะเรียกว่า TFRS 16) ถ้ากิจการสามารถซื้อคืนสินทรัพย์นั้นด้วยจำนวนที่ต่ำกว่าราคาขายเดิมของสินทรัพย์เว้นแต่สัญญาซื้อคืนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของรายการขายและเช่ากลับคืน (Sale and Leaseback Transaction) หากสัญญาซื้อคืนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของรายการขายและเช่ากลับคืน กิจการยังคงต้องรับรู้สินทรัพย์ต่อไปและต้องรับรู้หนี้สินทางการเงินสำหรับจำนวนสิ่งตอบแทนใด ๆ ที่ได้รับจากลูกค้าตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน (ต่อไปจะเรียกว่า TFRS 9)
2. บันทึกเป็นสัญญาจัดหาเงินถ้ากิจการสามารถหรือต้องซื้อคืนสินทรัพย์นั้นด้วยจำนวนเงินที่สูงกว่าหรือเท่ากับราคาขายเดิมของสินทรัพย์ ถ้าสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์นั้นหมดอายุลง กิจการต้องตัดรายการหนี้สินนั้นออกจากบัญชีและรับรู้เป็นรายได้

ราคาซื้อคืนเมื่อเทียบกับราคาขายเดิม	วิธีปฏิบัติทางบัญชี
ถ้ากิจการสามารถหรือต้องซื้อคืนสินทรัพย์ด้วยจำนวนต่ำกว่าราคาขายเดิมของสินทรัพย์	บันทึกสัญญาเป็นสัญญาเช่าภายใต้ TFRS 16 เว้นแต่สัญญาซื้อคืนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของรายการขายและเช่ากลับคืน จึงจะบันทึกเป็นรายการจัดหาเงิน กล่าวคือกิจการ 1. ยังคงต้องรับรู้สินทรัพย์เดิมนั้นต่อไป 2. ต้องรับรู้จำนวนเงินของสิ่งตอบแทนใด ๆ ที่จะจ่ายให้ลูกค้าเป็นหนี้สินทางการเงิน 3. ต้องรับรู้ส่วนต่างระหว่างจำนวนสิ่งตอบแทนที่ได้รับจากลูกค้าและจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้ลูกค้าเป็นรายได้ค่าเช่าตลอดอายุของสัญญาซื้อคืน
ถ้ากิจการสามารถหรือต้องซื้อคืนสินทรัพย์ด้วยจำนวนสูงกว่าหรือเท่ากับราคาขายเดิมของสินทรัพย์	บันทึกสัญญาเป็นรายการจัดหาเงิน กล่าวคือกิจการ 1. ยังคงต้องรับรู้สินทรัพย์เดิมนั้นต่อไป 2. ต้องรับรู้จำนวนเงินของสิ่งตอบแทนใด ๆ ที่ได้รับจากลูกค้าเป็นหนี้สินทางการเงิน 3. ต้องรับรู้ส่วนต่างระหว่างจำนวนสิ่งตอบแทนที่ได้รับจากลูกค้าและจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้ลูกค้าเป็นดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายในการถือครองสินทรัพย์ (ถ้ามี) (ตัวอย่างเช่น ค่าประกันภัย) 4. ต้องตัดรายการหนี้สินออกจากบัญชีและรับรู้เป็นรายได้หากสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์นั้นหมดอายุลง

ในการเปรียบเทียบราคาซื้อคืนกับราคาขายเดิม TFRS 15 กำหนดให้กิจการพิจารณาเรื่องมูลค่าของเงินตามเวลาด้วย ซึ่งรวมถึงสัญญาซื้อคืนซึ่งมีอายุน้อยกว่า 1 ปี เนื่องจากผลกระทบของมูลค่าของเงินตามเวลาอาจทำให้การระบุสัญญาซื้อคืนสินทรัพย์ล่วงหน้าหรือสิทธิที่ให้แก่กิจการในการซื้อคืนสินทรัพย์นั้นเป็นสัญญาเช่าหรือเป็นรายการจัดหาเงินเปลี่ยนแปลงไป เช่น ถ้ากิจการเข้าทำสัญญาซื้อคืนซึ่งให้สิทธิแก่กิจการในการซื้อคืนสินทรัพย์และราคาซื้อคืนที่ระบุซึ่งไม่พิจารณาผลกระทบของมูลค่าของเงินตามเวลามีจำนวนสูงกว่าหรือเท่ากับราคาขายเดิมของสินทรัพย์ กิจการอาจสรุปว่าสัญญานั้นต้องบันทึกเป็นรายการจัดหาเงิน แต่เมื่อได้พิจารณาผลกระทบของมูลค่าของเงินตามเวลา อาจทำให้ราคาซื้อคืนต่ำกว่าราคาดั้งเดิมของสินทรัพย์ กิจการอาจสรุปว่าสัญญานั้นต้องบันทึกเป็นสัญญาเช่า เป็นต้น

ตัวอย่าง วันที่ 1 มกราคม 25x1 A ได้ทำสัญญาขายสินทรัพย์ให้กับ B ในราคา 3,000 บาท สัญญาดังกล่าวมี Call Option ซึ่งให้สิทธิแก่ A ในการซื้อคืนสินทรัพย์ในราคา 3,400 บาท ก่อนหรือภายในวันที่ 31 ธันวาคม 25x3 สมมติ A ใช้อัตราคิดลด 5% สำหรับรายการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ในเบื้องต้น A อาจสรุปว่ารายการดังกล่าวต้องบันทึกเป็นรายการจัดหาเงิน เนื่องจากจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้ B (3,400 บาท) สูงกว่าราคาขายเดิมของสินทรัพย์ (3,000 บาท) แต่เมื่อได้พิจารณาผลกระทบของมูลค่าของเงินตามเวลา A อาจสรุปว่า A ต้องบันทึกรายการดังกล่าวเป็น

สัญญาเช่าแทนที่จะบันทึกเป็นรายการจัดหาเงิน เนื่องจากมูลค่าปัจจุบันของจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้ B ซึ่งคำนวณโดยใช้อัตราคิดลด 5% (2,937 บาท) ต่ำกว่าราคาขายเดิมของสินทรัพย์ (3,000 บาท)

หากย้อนกลับไปพิจารณาการขายสินทรัพย์ของโรงแรมรอยัลลอคคิดเซอร์าตันโฮเทลแอนด์ทาวเวอร์สให้กับ GROREIT และเช่าสินทรัพย์ของโรงแรมจาก GROREIT กลับคืนโดยมีข้อตกลงในการซื้อคืนสินทรัพย์ก่อนหรือภายในปีที่ 5 ที่ได้ยกมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่าอำนาจควบคุมสินทรัพย์ถือว่ายังไม่ถูกโอนไปยัง GROREIT เนื่องจากบริษัทฯ มีสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ ดังนั้น GROREIT (ผู้ซื้อ-ผู้ให้เช่า) จึงมีข้อจำกัดในการกำหนดการใช้งานและการได้รับประโยชน์คงเหลือเกือบทั้งหมดของสินทรัพย์ดังกล่าว การโอนสินทรัพย์ดังกล่าวโดยบริษัทฯ (ผู้ขาย-ผู้เช่า) ไปยัง GROREIT (ผู้ซื้อ-ผู้ให้เช่า) จึงไม่ถือเป็นการขายสินทรัพย์ตามข้อกำหนดของ TFRS 15 แต่ถือเป็นรายการจัดหาเงิน บริษัทฯ จึงไม่สามารถตัดมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์ออกจากบัญชีและรับรู้ผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการตัดรายการสินทรัพย์ได้ แต่ต้องรับรู้สินทรัพย์ดังกล่าวต่อไปและรับรู้จำนวนเงินของสิ่งตอบแทนใด ๆ ที่ได้รับจาก GROREIT (ผู้ซื้อ-ผู้ให้เช่า) เป็นหนี้สินทางการเงิน ทั้งนี้ บริษัทฯ ได้เปิดเผยไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินสำหรับงวดสามเดือนและเก้าเดือนสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2564 ว่า “การทำสัญญาขายทรัพย์สินและสัญญาเช่าทรัพย์สินกลับจาก GROREIT โดยมีภาระผูกพันในการซื้อคืนสินทรัพย์ดังกล่าวถือเป็นเหมือนธุรกรรมจัดหาเงินและไม่ถือเป็นการขายทรัพย์สิน ดังนั้น การทำรายการดังกล่าว บริษัทฯ แสดงเป็น “หนี้สินจากภาระผูกพันที่เกิดจากสัญญาเช่าทรัพย์สินที่มีข้อตกลงในการซื้อคืน” ในงบแสดงฐานะการเงินด้วยวิธีราคาทุนตัดจำหน่าย (Amortized Cost) การชำระค่าเช่าและเงินจ่ายซื้อคืนที่ต้องจ่ายตามสัญญาเช่าให้ GROREIT ถือว่าเป็นการลดหนี้สินและบันทึกดอกเบี้ยจ่าย”

ในลำดับต่อไปจะยกตัวอย่างประกอบความเข้าใจโดยสมมติว่ามูลค่าของเงินตามเวลาไม่มีผลกระทบต่อการเปรียบเทียบจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้ลูกค้ากับราคาขายเดิมของสินทรัพย์

ตัวอย่างที่ 1

วันที่ 1 มกราคม 25x1 A ได้ทำสัญญาขายสินทรัพย์ให้กับ B ในราคา 3,000 บาท สัญญาดังกล่าวมี Call Option ซึ่งให้สิทธิแก่ A ในการซื้อคืนสินทรัพย์ในราคา 3,650 บาทก่อนหรือภายในวันที่ 31 ธันวาคม 25x3 A สรุปว่าอำนาจควบคุมสินทรัพย์ยังไม่ถูกโอนไปยัง B ณ วันที่ 1 มกราคม 25x1 เนื่องจาก A มีสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ ดังนั้น B จึงมีข้อจำกัดในการกำหนดการใช้งานและการได้รับประโยชน์คงเหลือเกือบทั้งหมดของสินทรัพย์ A จึงต้องบันทึกรายการดังกล่าวเป็นรายการจัดหาเงิน เนื่องจากจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้ B สูงกว่าราคาขายเดิมของสินทรัพย์ A ต้องไม่ตัดรายการสินทรัพย์ออกจากบัญชี บันทึกจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่ได้รับจาก B เป็นหนี้สินทางการเงิน พร้อมทั้งทยอยรับรู้ส่วนต่างระหว่างจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่ได้รับจาก B (3,000 บาท) กับจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้ B (3,650 บาท) เป็นดอกเบี้ยจ่ายตลอดอายุสัญญาซื้อคืน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x3 A ได้ใช้สิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ดังกล่าว

วัน/เดือน/ปี	ดอกเบี้ยจ่าย	เงินต้น/ราคาซื้อคืน
1 มกราคม 25x1		3,000
31 ธันวาคม 25x1	203	3,203
31 ธันวาคม 25x2	216	3,419
31 ธันวาคม 25x3	231	3,650
	650	

การบันทึกรายการเป็นดังนี้

1 มกราคม 25x1

บันทึกการขายสินทรัพย์

เดบิต เงินสด	3,000	
ดอกเบี้ยจ่ายรอการตัดบัญชี	650	
เครดิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน		3,650

31 ธันวาคม 25x1 (31 ธันวาคม 25x2 และ 31 ธันวาคม 25x3)

บันทึกดอกเบี้ยจ่าย (ตามจำนวนเงินในตาราง)

เดบิต ดอกเบี้ยจ่าย	xx	
เครดิต ดอกเบี้ยจ่ายรอการตัดบัญชี		xx

31 ธันวาคม 25x3

บันทึกการใช้สิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์

เดบิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน	3,650	
เครดิต เงินสด		3,650

อย่างไรก็ตาม หาก A ไม่ใช้สิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ดังกล่าว A ต้องตัดรายการสินทรัพย์และหนี้สินออกจากบัญชี พร้อมทั้งรับรู้ส่วนต่างระหว่างมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์และมูลค่าตามบัญชีของหนี้สินเป็นกำไร (ขาดทุน) จากสัญญาซื้อคืน สมมติว่า ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x3 สินทรัพย์ดังกล่าวมีมูลค่าตามบัญชีเท่ากับ 2,900 บาท

31 ธันวาคม 25x3

บันทึกสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์หมดอายุและตัดสินทรัพย์ออกจากบัญชี

เดบิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน	3,650	
เครดิต สินทรัพย์		2,900
กำไรจากสัญญาซื้อคืน		750

ตัวอย่างที่ 2

วันที่ 1 มกราคม 25x1 A ได้ทำสัญญาขายสินทรัพย์ให้กับ B ในราคา 3,000 บาทและได้ทำสัญญาเช่ากลับคืนสินทรัพย์มาใช้งานต่อไปโดยมีกำหนดระยะเวลาเช่า 3 ปี โดย A จะจ่ายชำระค่าเช่าทุกสิ้นปี ๆ ละ 200 บาท สัญญาดังกล่าวมี Call option ซึ่งให้สิทธิแก่ A ในการซื้อคืนสินทรัพย์ในราคา 3,050 บาทก่อนหรือภายในวันที่ 31 ธันวาคม 25x3 A สรุปว่าอำนาจควบคุมสินทรัพย์ยังไม่ถูกโอนไปยัง B ณ วันที่ 1 มกราคม 25x1 เนื่องจาก A มีสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ ดังนั้น B จึงมีข้อจำกัดในการกำหนดการใช้งานและการได้รับประโยชน์คงเหลือเกือบทั้งหมดของสินทรัพย์ การโอนสินทรัพย์ดังกล่าวโดย A (ผู้ขาย-ผู้เช่า) ไปยัง B จึงไม่ถือเป็นการขายสินทรัพย์ตามข้อกำหนดของ TFRS 15 แต่ถือเป็นรายการจัดหาเงิน A ต้องไม่ตัดรายการสินทรัพย์ออกจากบัญชี บันทึกสิ่งตอบแทนที่ได้รับจาก B เป็นหนี้สินทางการเงิน พร้อมทั้งทยอยรับรู้ส่วนต่างระหว่างสิ่งตอบแทนที่ได้รับจาก B (3,000 บาท) กับจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้ B (3,650 บาท) เป็นดอกเบี้ยจ่ายตลอดอายุสัญญาขายและเช่ากลับคืน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x3 A ได้ใช้สิทธิซื้อคืนสินทรัพย์ดังกล่าว

วัน/เดือน/ปี	ค่าเช่า/ราคาซื้อคืน	ดอกเบี้ยจ่าย	คืนเงินต้น	เงินต้นคงเหลือ
1 มกราคม 25x1				3,000
31 ธันวาคม 25x1	200	215	(15)	3,015
31 ธันวาคม 25x2	200	217	(17)	3,032
31 ธันวาคม 25x3	3,250	218	3,032	0
		650		

การบันทึกรายการเป็นดังนี้

1 มกราคม 25x1

บันทึกการขายและเช่ากลับคืนสินทรัพย์

เดบิต เงินสด	3,000	
ดอกเบี้ยจ่ายรอการตัดบัญชี	650	
เครดิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน		3,650

31 ธันวาคม 25x1 (31 ธันวาคม 25x2 และ 31 ธันวาคม 25x3)

บันทึกการจ่ายชำระค่าเช่า

เดบิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน	200	
เครดิต เงินสด		200

บันทึกดอกเบี้ยจ่าย (ตามจำนวนเงินในตาราง)

เดบิต ดอกเบี้ยจ่าย	xx	
เครดิต ดอกเบี้ยจ่ายรอการตัดบัญชี		xx

31 ธันวาคม 25x3

บันทึกการใช้สิทธิซื้อคืนสินทรัพย์

เดบิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน	3,050	
เครดิต เงินสด		3,050

ตัวอย่างที่ 3

ใช้ข้อมูลในตัวอย่างพักรัพย์ พักหนี้ที่ได้ยกมาข้างต้น การบันทึกรายการในแต่ละกรณีเป็นดังนี้

กรณีที่ 1 A เข้าโครงการพักรัพย์ พักหนี้แต่ไม่เช่าสินทรัพย์กลับมาประกอบธุรกิจตามปกติ A สรุปว่าอำนาจควบคุมสินทรัพย์ยังไม่ถูกโอนไปยังสถาบันการเงิน B ณ วันที่ 1 มกราคม 25x1 เนื่องจาก A มีสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ ดังนั้นสถาบันการเงิน B จึงมีข้อจำกัดในการกำหนดการใช้งานและการได้รับประโยชน์คงเหลือเกือบทั้งหมดของสินทรัพย์ A จึงต้องบันทึกการดังกล่าวเป็นรายการจัดหาเงิน เนื่องจากจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้สถาบันการเงิน B สูงกว่าราคาสินทรัพย์ที่สถาบันการเงิน B รับโอน A ต้องไม่ตัดรายการสินทรัพย์ออกจากบัญชี บันทึกการตัดรายการหนี้สินทางการเงินเดิมออกจากบัญชี บันทึกหนี้สินทางการเงินใหม่ตามราคาสินทรัพย์ที่รับโอน พร้อมทั้งทยอยรับรู้ส่วนต่างระหว่างราคาสินทรัพย์ที่สถาบันการเงิน B รับโอน (3,000 บาท) กับจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้สถาบันการเงิน B (3,090 บาท) เป็นดอกเบี้ยจ่ายและทยอยรับรู้ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสินทรัพย์ซึ่งสถาบันการเงิน B ทดรองจ่ายแทน A ตลอดอายุสัญญาซื้อคืน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x3 A ได้ใช้สิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ดังกล่าว

วัน/เดือน/ปี	ดอกเบี้ยจ่าย	ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา สินทรัพย์	เงินต้น/ราคาซื้อคืน
1 มกราคม 25x1			3,000
31 ธันวาคม 25x1	29.70	45	3,074.70
31 ธันวาคม 25x2	30.00	50	3,154.70
31 ธันวาคม 25x3	30.30	55	3,240.00
	90.00	150	

1 มกราคม 25x1

บันทึกการโอนสินทรัพย์ เพื่อชำระหนี้ให้แก่สถาบันการเงิน B

เดบิต เงินกู้	2,950	
ดอกเบี้ยค้างจ่าย	50	
ดอกเบี้ยจ่ายรอการตัดบัญชี	90	
เครดิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน		3,090

31 ธันวาคม 25x1 (31 ธันวาคม 25x2 และ 31 ธันวาคม 25x3)

บันทึกดอกเบี้ยจ่าย (ตามจำนวนเงินในตาราง)

เดบิต ดอกเบี้ยจ่าย	xx	
เครดิต ดอกเบี้ยจ่ายรอการตัดบัญชี		xx

บันทึกค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสินทรัพย์ (ตามจำนวนเงินในตาราง)

เดบิต ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสินทรัพย์	xx	
เครดิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน		xx

31 ธันวาคม 25x3

บันทึกการใช้สิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์

เดบิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน	3,240	
เครดิต เงินสด		3,240

หาก A ไม่ใช้สิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ดังกล่าว A ต้องตัดรายการสินทรัพย์และหนี้สินออกจากบัญชีพร้อมทั้งรับรู้ส่วนต่างระหว่างมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์และมูลค่าตามบัญชีของหนี้สินเป็นกำไร (ขาดทุน) จากสัญญาซื้อคืน สมมติว่า ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x3 โรงแรมและที่ดินมูลค่าตามบัญชี 3,500 บาท

31 ธันวาคม 25x3

บันทึกสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์หมดอายุและตัดสินทรัพย์ออกจากบัญชี

เดบิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน	3,240	
ขาดทุนจากสัญญาซื้อคืน	260	
เครดิต สินทรัพย์		3,500

กรณีที่ 2 A เข้าโครงการพักทรัพย์ พักหนี้และเช่าสินทรัพย์กลับมาประกอบธุรกิจตามปกติ A สรุปว่าอำนาจควบคุมสินทรัพย์ยังไม่ถูกโอนไปยังสถาบันการเงิน B ณ วันที่ 1 มกราคม 25x1 เนื่องจาก A มีสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ ดังนั้นสถาบันการเงิน B จึงมีข้อจำกัดในการกำหนดการใช้งานและการได้รับประโยชน์คงเหลือเกือบทั้งหมดของสินทรัพย์ การโอนสินทรัพย์ดังกล่าวโดย A (ผู้ขาย-ผู้เช่า) ไปยังสถาบันการเงิน B จึงไม่ถือเป็นการขายสินทรัพย์ตามข้อกำหนดของ TFRS 15 แต่ถือเป็นรายการจัดหาเงิน A ต้องไม่ตัดรายการสินทรัพย์ออกจากบัญชี บันทึกการตัดรายการหนี้สินทางการเงินเดิมออกจากบัญชี บันทึกหนี้สินทางการเงินใหม่ตามราคาสินทรัพย์ที่รับโอน พร้อมทั้งทยอยรับรู้ส่วนต่างระหว่างราคาสินทรัพย์ที่สถาบันการเงิน B รับโอน (3,000 บาท) กับจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้สถาบันการเงิน B (3,090 บาท) เป็นดอกเบี้ยจ่ายตลอดอายุสัญญาขายและเช่ากลับคืน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x3 A ได้ใช้สิทธิซื้อคืนสินทรัพย์ดังกล่าว

วัน/เดือน/ปี	ค่าเช่า/ราคาซื้อคืน	ดอกเบี้ยจ่าย	คืนเงินต้น	เงินต้นคงเหลือ
1 มกราคม 25x1				3,000
31 ธันวาคม 25x1	10	29.80	(19.80)	3,019.80
31 ธันวาคม 25x2	10	30.00	(20.00)	3,039.80
31 ธันวาคม 25x3	3,070	30.20	3,039.80	0
		90.00		

1 มกราคม 25x1

บันทึกการโอนสินทรัพย์ เพื่อชำระหนี้ให้แก่สถาบันการเงิน B และเช่ากลับคืน

เดบิต เงินกู้	2,950	
ดอกเบี้ยค้างจ่าย	50	
ดอกเบี้ยจ่ายรอการตัดบัญชี	90	
เครดิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน		3,090

31 ธันวาคม 25x1 (31 ธันวาคม 25x2 และ 31 ธันวาคม 25x3)

บันทึกการจ่ายชำระค่าเช่า

เดบิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน	10	
เครดิต เงินสด		10

บันทึกดอกเบี้ยจ่าย (ตามจำนวนเงินในตาราง)

เดบิต ดอกเบี้ยจ่าย	xx	
เครดิต ดอกเบี้ยจ่ายรอการตัดบัญชี		xx

31 ธันวาคม 25x3

บันทึกการใช้สิทธิซื้อคืนสินทรัพย์

เดบิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน	3,060	
เครดิต เงินสด		3,060

ตัวอย่างที่ 4

วันที่ 1 มกราคม 25x1 A ได้ทำสัญญาขายสินทรัพย์ให้กับ B ในราคา 3,000 บาท สัญญาดังกล่าวดังกล่าวมี Call option ซึ่งให้สิทธิแก่ A ในการซื้อคืนสินทรัพย์ในราคา 2,400 บาท ก่อนหรือภายในวันที่ 31 ธันวาคม 25x3 A สรุปว่าอำนาจควบคุมสินทรัพย์ยังไม่ถูกโอนไปยัง B ณ วันที่ 1 มกราคม 25x1 เนื่องจาก A มีสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ ดังนั้น B จึงมีข้อจำกัดในการกำหนดการใช้งานและการได้รับประโยชน์คงเหลือเกือบทั้งหมดของสินทรัพย์ A ต้องบันทึกรายการดังกล่าวเป็นสัญญาเช่า เนื่องจากจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้ B ต่ำกว่าราคาขายเดิมของสินทรัพย์ A ต้องไม่ตัดรายการสินทรัพย์ออกจากบัญชี บันทึกจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้ B เป็นหนี้สินทางการเงิน พร้อมทั้งทยอยรับ

รู้ส่วนต่างระหว่างราคาขายเดิมของสินทรัพย์ (3,000 บาท) กับจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้ B (2,400 บาท) เป็นรายได้ค่าเช่าตลอดอายุของสัญญาซื้อคืน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x3 A ได้ใช้สิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ดังกล่าว

การบันทึกรายการเป็นดังนี้

1 มกราคม 25x1

บันทึกการขายสินทรัพย์

เดบิต เงินสด	3,000	
เครดิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน		2,400
รายได้ค่าเช่ารอการตัดบัญชี		600

31 ธันวาคม 25x1 (31 ธันวาคม 25x2 และ 31 ธันวาคม 25x3)

บันทึกรายได้ค่าเช่า

เดบิต รายได้ค่าเช่ารอการตัดบัญชี	200	
เครดิต รายได้ค่าเช่า (600/3 ปี)		200

31 ธันวาคม 25x3

บันทึกการใช้สิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์

เดบิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน	2,400	
เครดิต เงินสด		2,400

ตัวอย่างที่ 5

วันที่ 1 มกราคม 25x1 A ได้ทำสัญญาขายสินทรัพย์ให้กับ B ในราคา 3,000 บาทและได้ทำสัญญาเช่ากลับคืนสินทรัพย์มาใช้งานต่อไปโดยมีกำหนดระยะเวลาการเช่า 3 ปี โดย A จะจ่ายชำระค่าเช่าทุกสิ้นปี ๆ ละ 250 บาท สัญญาดังกล่าวมี Call option ซึ่งให้สิทธิแก่ A ในการซื้อคืนสินทรัพย์ในราคา 2,400 บาทก่อนหรือภายในวันที่ 31 ธันวาคม 25x3 A สรุปว่าอำนาจควบคุมสินทรัพย์ยังไม่ถูกโอนไปยัง B ณ วันที่ 1 มกราคม 25x1 เนื่องจาก A มีสิทธิในการซื้อคืนสินทรัพย์ ดังนั้น B จึงมีข้อจำกัดในการกำหนดการใช้งานและการได้รับประโยชน์คงเหลือเกือบทั้งหมดของสินทรัพย์ การโอนสินทรัพย์ดังกล่าวโดย A (ผู้ขาย-ผู้เช่า) ไปยัง B จึงไม่ถือเป็นการขายสินทรัพย์ตามข้อกำหนดของ TFRS 15 แต่ถือเป็นรายการจัดหาเงิน A ต้องไม่ตัดรายการสินทรัพย์ออกจากบัญชี บันทึกสิ่งตอบแทนที่ได้รับจาก B เป็นหนี้สินทางการเงิน พร้อมทั้งทยอยรับรู้ส่วนต่างระหว่างสิ่งตอบแทนที่ได้รับจาก B (3,000 บาท) กับจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้ B (3,150 บาท) เป็นดอกเบี้ยจ่ายตลอดอายุสัญญาขายและเช่ากลับคืน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x3 A ซื้อคืนสินทรัพย์ดังกล่าว

วัน/เดือน/ปี	ค่าเช่า/ราคาซื้อคืน	ดอกเบี้ยจ่าย	คืนเงินต้น	เงินต้นคงเหลือ
1 มกราคม 25x1				3,000
31 ธันวาคม 25x1	250	54	196	2,804
31 ธันวาคม 25x2	250	50	200	2,604
31 ธันวาคม 25x3	2,650	46	2,604	0
		150		

การบันทึกรายการเป็นดังนี้

1 มกราคม 25x1

บันทึกการขายและเช่ากลับคืนสินทรัพย์

เดบิต เงินสด	3,000	
ดอกเบี้ยจ่ายรอการตัดบัญชี	150	
เครดิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน		3,150

31 ธันวาคม 25x1 (31 ธันวาคม 25x2 และ 31 ธันวาคม 25x3)

บันทึกการจ่ายชำระค่าเช่า

เดบิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน	250	
เครดิต เงินสด		250

บันทึกดอกเบี้ยจ่าย (ตามจำนวนเงินในตาราง)

เดบิต ดอกเบี้ยจ่าย	xx	
เครดิต ดอกเบี้ยจ่ายรอการตัดบัญชี		xx

31 ธันวาคม 25x3

บันทึกการซื้อคืนสินทรัพย์

เดบิต เจ้าหนี้ – สัญญาซื้อคืน	2,400	
เครดิต เงินสด		2400

ในลำดับต่อไปจะกล่าวถึงวิธีปฏิบัติทางบัญชีกรณีที่ถูกคำมีสิทธิในการร้องขอให้กิจการซื้อคืนสินทรัพย์

สิทธิที่ให้แก่ลูกค้าในการร้องขอให้กิจการซื้อคืนสินทรัพย์ (Put Option)

สิทธิที่ให้แก่ลูกค้าในการร้องขอให้กิจการซื้อคืนสินทรัพย์เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าลูกค้ามีอำนาจควบคุมสินทรัพย์นั้น ลูกค้าย่อมมีสิทธิที่จะถือสินทรัพย์นั้นไว้หรือขายสินทรัพย์นั้นให้กับบุคคลที่สามหรือขายสินทรัพย์นั้นคืนกลับไปยังกิจการ การรับรู้สัญญาซื้อคืนซึ่งให้สิทธิแก่ลูกค้าในการร้องขอให้กิจการซื้อคืนสินทรัพย์จะขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่กิจการจะต้องจ่ายชำระเมื่อลูกค้ามีการใช้สิทธินั้นและลูกค้ามีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มีนัยสำคัญที่จะใช้สิทธินั้นหรือไม่ กิจการต้องบันทึกรายการตามสัญญาตามข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้

1. หากกิจการมีภาระผูกพันในการซื้อคืนสินทรัพย์ตามคำขอจากลูกค้าในราคาต่ำกว่าราคาขายเดิมของสินทรัพย์ กิจการต้องพิจารณา ณ วันเริ่มต้นสัญญาว่าลูกค้ามีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มิมีนัยสำคัญที่จะใช้สิทธิดังกล่าวหรือไม่ การพิจารณาดังกล่าวจะมีผลต่อการสรุปว่าลูกค้ามีอำนาจควบคุมสินทรัพย์ที่ได้รับหรือไม่ การพิจารณาว่าลูกค้ามีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มิมีนัยสำคัญที่จะใช้สิทธิดังกล่าวหรือไม่จะเป็นตัวกำหนดว่ากิจการควรรับรู้สัญญาดังกล่าวเป็นสัญญาเช่าหรือเป็นการขายผลิตภัณฑ์ที่ให้สิทธิในการคืนได้ ในการประเมินว่าลูกค้ามีแรงจูงใจเชิงเศรษฐกิจที่มิมีนัยสำคัญในการใช้สิทธิหรือไม่ กิจการต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ รวมถึงความสัมพันธ์ของราคาซื้อคืนกับราคาตลาดที่คาดไว้ของสินทรัพย์ ณ วันที่ซื้อคืนสินทรัพย์นั้นและระยะเวลาจนกระทั่งสิทธินั้นหมดอายุ การพิจารณาดังกล่าวต้องกระทำ ณ วันเริ่มต้นสัญญาและจะไม่มีการพิจารณาใหม่ไปตามการเปลี่ยนแปลงในราคาราคาตลาดของสินทรัพย์ในเวลาต่อมา พฤติกรรมของลูกค้าในอดีตจะมีความเกี่ยวข้องกับการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว ถ้าราคาซื้อคืนคาดว่าจะสูงกว่าราคาตลาดของสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ อาจเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าลูกค้ามีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มิมีนัยสำคัญในการใช้สิทธิดังกล่าว ถ้าลูกค้ามีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มิมีนัยสำคัญในการใช้สิทธิดังกล่าว กิจการก็อาจคาดว่าลูกค้าจะคืนสินทรัพย์นั้นในที่สุด กิจการต้องบันทึกสัญญาดังกล่าวเป็นสัญญาเช่าตาม Tfrs 16 เนื่องจากลูกค้ากำลังจ่ายชำระสิ่งตอบแทนให้กับกิจการสำหรับสิทธิในการใช้สินทรัพย์ดังกล่าวสำหรับระยะเวลาหนึ่งโดยปริยาย อย่างไรก็ตาม หากสัญญานั้นเป็นส่วนหนึ่งของรายการขายและเช่ากลับคืน กิจการยังคงต้องรับรู้สินทรัพย์นั้นต่อไปและรับรู้หนี้สินทางการเงินสำหรับสิ่งตอบแทนใด ๆ ที่ได้รับจากลูกค้าตาม Tfrs 9 อย่างไรก็ตาม หากลูกค้าไม่มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มิมีนัยสำคัญในการใช้สิทธิ ณ ราคาที่ต่ำกว่าราคาขายเดิมของสินทรัพย์นั้น กิจการต้องรับรู้สัญญานั้นประหนึ่งว่าเป็นการขายผลิตภัณฑ์ที่ให้สิทธิในการคืนได้ (Sale With A Right Of Return)

2. การพิจารณาแรงจูงใจทางเศรษฐกิจในการใช้สิทธิ	วิธีปฏิบัติทางบัญชี
หากลูกค้ามีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มิมีนัยสำคัญที่จะใช้สิทธิในการร้องขอให้กิจการซื้อคืนสินทรัพย์ดังกล่าว (ตัวอย่างเช่น ราคาซื้อคืนสูงกว่าราคาตลาดที่คาดไว้อย่างมีนัยสำคัญ)	บันทึกสัญญาเป็นสัญญาเช่าภายใต้ TFRS 16 เว้นแต่สัญญานั้นเป็นส่วนหนึ่งของรายการขายและเช่ากลับคืน ซึ่งจะบันทึกเป็นรายการจัดหาเงิน กล่าวคือกิจการ 1. ยังคงต้องรับรู้สินทรัพย์เดิมนั้นต่อไป 2. ต้องรับรู้จำนวนเงินของสิ่งตอบแทนใด ๆ ที่จะจ่ายให้ลูกค้าเป็นหนี้สินทางการเงิน 3. ต้องรับรู้ส่วนต่างระหว่างจำนวนสิ่งตอบแทนที่ได้รับจากลูกค้าและจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้ลูกค้าเป็นรายได้ค่าเช่าตลอดอายุของ Put option

การพิจารณาแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ในการใช้สิทธิ	วิธีปฏิบัติทางบัญชี
หากลูกค้าไม่มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มี นัยสำคัญที่จะใช้สิทธิในการร้องขอให้กิจการ ซื้อคืนสินทรัพย์ดังกล่าวที่ราคาต่ำกว่า ราคาขายเดิม	บันทึกสัญญาประหนึ่งว่าเป็นการขายที่ให้สิทธิในการคืนได้ กล่าวคือกิจการต้องรับรู้รายได้เพียงจำนวนที่มีความเป็นไปได้ ค่อนข้างแน่ในระดับสูงมากกว่าสิทธิที่ให้แก่ลูกค้าในการร้องขอ ให้กิจการซื้อคืนสินทรัพย์จะไม่มีการใช้พร้อมทั้งตัดสินทรัพย์ เดิมออกจากบัญชี

ตัวอย่างที่ 6

วันที่ 1 มกราคม 25x1 A ได้ทำสัญญาขายสินทรัพย์ให้กับ B ในราคา 3,000 บาท สัญญาดังกล่าวมี Put Option ซึ่งทำให้ A มีภาระผูกพันในการซื้อคืนสินทรัพย์ตามคำขอของ B ในราคา 2,400 บาทก่อนหรือภายในวันที่ 31 ธันวาคม 25x3 ซึ่งราคาตลาดที่คาดหวังของสินทรัพย์ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x3 อยู่ที่ 2,150 บาท

เพื่อกำหนดการบันทึกบัญชีสำหรับการโอนสินทรัพย์ A ต้องประเมิน ณ วันเริ่มต้นสัญญาว่า B มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มีนัยสำคัญที่จะใช้ Put option หรือไม่ A สรุปว่า B มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มีนัยสำคัญที่จะใช้สิทธิ เนื่องจากราคาซื้อคืนสูงกว่าราคาตลาดที่คาดหวังอย่างมีนัยสำคัญ A พิจารณาแล้วว่าไม่มีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องในการประเมินว่า B มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มีนัยสำคัญที่จะใช้สิทธิหรือไม่ A สรุปว่าอำนาจควบคุมสินทรัพย์ไม่ถูกโอนไปยัง B เนื่องจาก B มีข้อจำกัดในการกำหนดการใช้งานและการได้รับประโยชน์คงเหลือเกือบทั้งหมดของสินทรัพย์ A จึงบันทึกรายการดังกล่าวเป็นสัญญาเช่า (การบันทึกรายการจะเหมือนตัวอย่างที่ 4)

ตัวอย่างที่ 7

วันที่ 1 มกราคม 25x1 A ได้ทำสัญญาขายสินทรัพย์ให้กับ B ในราคา 3,000 บาท สัญญาดังกล่าวมี Put Option ซึ่งทำให้ A มีภาระผูกพันในการซื้อคืนสินทรัพย์ตามคำขอของ B ในราคา 2,400 บาทก่อนหรือภายในวันที่ 31 ธันวาคม 25x3

เพื่อกำหนดการบันทึกบัญชีสำหรับการโอนสินทรัพย์ A ต้องประเมิน ณ วันเริ่มต้นสัญญาว่า B มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มีนัยสำคัญที่จะใช้ Put Option หรือไม่ A สรุปว่า B ไม่มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มีนัยสำคัญที่จะใช้สิทธิในราคาที่ต่ำกว่า 3,000 บาท A พิจารณาแล้วว่าไม่มีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องในการประเมินว่า B มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มีนัยสำคัญที่จะใช้สิทธิหรือไม่ A สรุปว่าอำนาจควบคุมสินทรัพย์ถูกโอนไปยัง B เนื่องจาก B ไม่มีข้อจำกัดในการกำหนดการใช้งานและการได้รับประโยชน์คงเหลือเกือบทั้งหมดของสินทรัพย์ A จึงบันทึกรายการดังกล่าวประหนึ่งว่าเป็นการขายที่ให้สิทธิในการคืนได้ เนื่องจากราคาของรายการมีลักษณะผันแปร ดังนั้น A รับรู้รายได้เพียงจำนวนที่มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ในระดับสูงมากกว่าจะไม่มีกรกลับรายการ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ A รับรู้รายได้เพียงจำนวนที่มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ในระดับสูงมากกว่า B จะไม่ใช่ Put Option

3. หากกิจการมีภาระผูกพันในการซื้อคืนสินทรัพย์ตามคำขอจากลูกค้าในราคาสูงกว่าหรือเท่ากับราคาขายเดิม และราคาซื้อคืนนั้นสูงกว่าราคาตลาดที่คาดไว้ของสินทรัพย์ กิจการต้องรับรู้สัญญาดังกล่าวเป็นสัญญาจัดหาเงินโดยปริยาย ถ้าสิทธิที่ให้แก่ลูกค้าในการร้องขอให้กิจการซื้อคืนสินทรัพย์นั้นหมดอายุลง กิจการต้องตัดรายการหนี้สินนั้นออกจากบัญชีและรับรู้เป็นรายได้ อย่างไรก็ตาม หากราคาซื้อคืนสินทรัพย์ต่ำกว่าหรือเท่ากับราคาตลาดที่คาดไว้ของสินทรัพย์ กิจการต้องรับรู้สัญญานั้นประหนึ่งว่าเป็นการขายผลิตภัณฑ์ที่ให้สิทธิในการคืนได้หากลูกค้าไม่มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มีนัยสำคัญที่จะใช้สิทธินั้น

การพิจารณาแรงจูงใจทางเศรษฐกิจในการใช้สิทธิ	วิธีปฏิบัติทางบัญชี
หากราคาซื้อคืนสูงกว่าหรือเท่ากับราคาขายเดิม และราคาซื้อคืนสูงกว่าราคาตลาดที่คาดไว้	บันทึกสัญญาเป็นรายการจัดหาเงิน กล่าวคือกิจการ 1. ยังคงต้องรับรู้สินทรัพย์เดิมนั้นต่อไป 2. ต้องรับรู้จำนวนเงินของสิ่งตอบแทนใด ๆ ที่ได้รับจากลูกค้าเป็นหนี้สินทางการเงิน 3. ต้องรับรู้ส่วนต่างระหว่างจำนวนสิ่งตอบแทนที่ได้รับจากลูกค้าและจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนที่จะจ่ายให้ลูกค้าเป็นดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายในการถือครองสินทรัพย์ (ถ้ามี) ตัวอย่างเช่น ค่าประกันภัย 4. ต้องตัดรายการหนี้สินออกจากบัญชีและรับรู้เป็นรายได้ หากสิทธิในการร้องขอให้กิจการซื้อคืนสินทรัพย์นั้นหมดอายุลง
หากราคาซื้อคืนสูงกว่าหรือเท่ากับราคาขายเดิม และราคาซื้อคืนต่ำกว่าหรือเท่ากับราคาตลาดที่คาดไว้ (ลูกค้าไม่มีแรงจูงใจในการใช้สิทธิในการร้องขอให้กิจการซื้อคืนสินทรัพย์ดังกล่าว)	บันทึกสัญญาประหนึ่งว่าเป็นการขายที่ให้สิทธิในการคืนได้ กล่าวคือกิจการต้องรับรู้รายได้เพียงจำนวนที่มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ในระดับสูงมากกว่าสิทธิที่ให้แก่ลูกค้าในการร้องขอให้กิจการซื้อคืนสินทรัพย์จะไม่มีการใช้พร้อมทั้งตัดสินทรัพย์เดิมออกจากบัญชี

ในการเปรียบเทียบราคาซื้อคืนกับราคาขายเดิม กิจการต้องพิจารณาเรื่องมูลค่าของเงินตามเวลาด้วยในทำนองเดียวกันกับสัญญาซื้อคืนสินทรัพย์ล่วงหน้าหรือสิทธิที่ให้แก่กิจการในการซื้อคืนสินทรัพย์ ซึ่งรวมถึงสัญญาซื้อคืนซึ่งมีอายุน้อยกว่า 1 ปี ผลกระทบของมูลค่าของเงินตามเวลาอาจทำให้การระบุสัญญาซื้อคืนสินทรัพย์ล่วงหน้าหรือสิทธิที่ให้แก่กิจการในการซื้อคืนสินทรัพย์นั้นเป็นรายการจัดหาเงินหรือเป็นการขายที่ให้สิทธิในการคืนได้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากมูลค่าของเงินตามเวลามีผลกระทบต่อจำนวนเงินของราคาซื้อคืนที่นำมาใช้ในการเปรียบเทียบ

ตัวอย่างที่ 8

วันที่ 1 มกราคม 25x1 A ได้ทำสัญญาขายสินทรัพย์ให้กับ B ในราคา 3,000 บาท สัญญาดังกล่าวมี Put option ซึ่งทำให้ A มีภาระผูกพันในการซื้อคืนสินทรัพย์ตามคำขอของ B ในราคา 3,650 บาทก่อนหรือภายในวันที่ 31 ธันวาคม 25x3 ซึ่งราคาตลาดที่คาดไว้ของสินทรัพย์ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x3 อยู่ที่ 3,050 บาท

เพื่อกำหนดการบันทึกบัญชีสำหรับการโอนสินทรัพย์ A ต้องประเมิน ณ วันเริ่มต้นสัญญาว่าลูกคามีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มันยสำคัญที่จะใช้ Put option หรือไม่ A สรุปว่า B มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มันยสำคัญที่จะใช้สิทธิ เนื่องจากราคาซื้อคืนสูงกว่าราคาตลาดที่คาดไว้ A พิจารณาแล้วว่าไม่มีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องในการประเมินว่า B มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มันยสำคัญที่จะใช้สิทธิหรือไม่ A สรุปว่าอำนาจควบคุมสินทรัพย์ยังไม่ถูกโอนไปยัง B เนื่องจาก B มีข้อจำกัดในการกำหนดการใช้งานและการได้รับประโยชน์คงเหลือเกือบทั้งหมดของสินทรัพย์ A จึงบันทึกรายการดังกล่าวเป็นรายการจัดหาเงิน (การบันทึกรายการจะเหมือนตัวอย่างที่ 1)

ตัวอย่างที่ 9

วันที่ 1 มกราคม 25x1 A ได้ทำสัญญาขายสินทรัพย์ให้กับ B ในราคา 3,000 บาท สัญญาดังกล่าวมี Put option ซึ่งทำให้ A มีภาระผูกพันในการซื้อคืนสินทรัพย์ตามคำขอของ B ในราคา 3,650 บาทก่อนหรือภายในวันที่ 31 ธันวาคม 25x3 ซึ่งราคาตลาดที่คาดไว้ของสินทรัพย์ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x3 อยู่ที่ 4,100 บาท

เพื่อกำหนดการบันทึกบัญชีสำหรับการโอนสินทรัพย์ A ต้องประเมิน ณ วันเริ่มต้นสัญญาว่าลูกคามีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มันยสำคัญที่จะใช้ Put option หรือไม่ A สรุปว่า B ไม่มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มันยสำคัญที่จะใช้สิทธิ เนื่องจากราคาซื้อคืนต่ำกว่าราคาตลาดที่คาดไว้ A พิจารณาแล้วว่าไม่มีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องในการประเมินว่า B มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มันยสำคัญที่จะใช้สิทธิหรือไม่ A สรุปว่าอำนาจควบคุมสินทรัพย์ถูกโอนไปยัง B เนื่องจาก B ไม่มีข้อจำกัดในการกำหนดการใช้งานและการได้รับประโยชน์คงเหลือเกือบทั้งหมดของสินทรัพย์ A จึงบันทึกรายการดังกล่าวประหนึ่งว่าเป็นการขายที่ให้สิทธิในการคืนได้ เนื่องจากราคาของรายการมีลักษณะผันแปร A จึงต้องรับรู้รายได้เพียงจำนวนที่มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่นอนในระดับสูงมากกว่าจะไม่มีการกลับรายการ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ A ต้องรับรู้รายได้เพียงจำนวนที่มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่นอนในระดับสูงมากกว่า B จะไม่ใช่ Put Option

ตัวอย่างที่ 10

วันที่ 1 มกราคม 25x1 A เข้าทำสัญญาบริการไร้สายระยะเวลา 24 เดือนกับลูกค้า B ณ วันเริ่มต้นสัญญา A ได้โอนโทรศัพท์ราคา 6,000 บาทให้ลูกค้า B พร้อมให้สิทธิในการขายคืนโทรศัพท์มือถือสองในราคา 1,000 บาทเมื่อสิ้นสุดสัญญาบริการ โทรศัพท์ดังกล่าวมีราคาทุน 3,200 บาท ราคาขายแบบเอกเทศของโทรศัพท์ดังกล่าว ณ วันเริ่มต้นสัญญาเท่ากับ 6,000 บาท ราคาตลาดที่คาดไว้ของโทรศัพท์มือถือสองในอีก 24 เดือนข้างหน้าเป็น 1,500 บาท สิทธิที่ให้แก่ B จะร้องขอให้ A ซื้อคืนโทรศัพท์มือถือสองถือเป็น Put option อย่างหนึ่ง

เพื่อกำหนดการบันทึกบัญชีสำหรับการโอนโทรศัพท์ A ต้องประเมิน ณ วันเริ่มต้นสัญญาว่าลูกค้า B มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มีนัยสำคัญที่จะใช้ Put Option หรือไม่ A สรุปว่าลูกค้า B ไม่มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มีนัยสำคัญที่จะใช้สิทธิ เนื่องจากราคาซื้อคืน (1,000 บาท) ต่ำกว่าราคาตลาดที่คาดว่าจะได้อย่างมีนัยสำคัญ (1,500 บาท) นอกจากนี้ ตามปกติลูกค้าเข้าถึงตลาดมือสอง เพื่อที่จะขายต่อโทรศัพท์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้ง่าย A พิจารณาแล้วว่าไม่มีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องในการประเมินว่าลูกค้า B มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่มีนัยสำคัญที่จะใช้สิทธิหรือไม่ A สรุปว่าอำนาจควบคุมโทรศัพท์ถูกโอนไปยังลูกค้า B เนื่องจากลูกค้า B ไม่มีข้อจำกัดในการกำหนดการใช้งานและการได้รับประโยชน์คงเหลือเกือบทั้งหมดของโทรศัพท์นั้น A จึงบันทึกการดังกล่าวประหนึ่งว่าเป็นการขายที่ให้สิทธิในการคืนได้ เนื่องจากราคาของรายการมีลักษณะผันแปร A จึงต้องรับรู้รายได้เพียงจำนวนที่มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแนในระดับสูงมากกว่าจะไม่มี การกลับรายการ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ A ต้องรับรู้รายได้เพียงจำนวนที่มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแนในระดับสูงมากกว่าลูกค้า B จะไม่ใช่ Put Option A มีประสบการณ์กับรายการอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน (และหลักฐานสนับสนุนที่เป็นไปได้) A สรุปว่าความเป็นไปได้ค่อนข้างแนในระดับสูงมากกว่าลูกค้า B จะไม่ใช่ Put Option ดังนั้น A จึงรับรู้เป็นรายการขาย

1 มกราคม 25x1

บันทึกการขายสินค้า

เดบิต เงินสด	6,000	
เครดิต รายได้จากการขายสินค้า		6,000
เดบิต ต้นทุนขาย	3,200	
เครดิต สินค้าคงเหลือ		3,200

unสรุป

สภาวิชาชีพบัญชีได้ประกาศบังคับใช้ TFRS 15 และ TFRS 16 สำหรับกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะและให้ถือปฏิบัติกับงบการเงินประจำปีสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2562 และวันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นมา โดยในส่วนของสัญญาซื้อคืนนั้น TFRS 15 กำหนดว่าในการประเมินว่าลูกค้าได้รับอำนาจควบคุมสินทรัพย์หรือไม่ กิจการต้องพิจารณาข้อตกลงใด ๆ ก็ตามที่จะซื้อคืนสินทรัพย์ ทั้งนี้ การรับรู้สัญญาซื้อคืนจะขึ้นอยู่กับรูปแบบของสัญญาซื้อคืนและความสัมพันธ์ระหว่างราคาซื้อคืนกับราคาขายเดิม ในบางกรณีขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างราคาซื้อคืนกับราคาตลาดที่คาดว่าจะได้ของสินทรัพย์ที่ซื้อคืน ณ วันที่ซื้อคืน ขณะที่ในส่วนของการขายและเช่ากลับคืนนั้น TFRS 16 กำหนดว่าในการพิจารณาว่าเมื่อใดที่ภาระที่ต้องปฏิบัติเสร็จสิ้น เพื่อกำหนดว่าการโอนสินทรัพย์ถือว่าเป็นการขายหรือไม่ กิจการต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของ TFRS 15 ทั้งนี้ หากการโอนสินทรัพย์โดยผู้ขาย-ผู้เช่าไม่ถือเป็นการขายสินทรัพย์ตามข้อกำหนดของ TFRS 15 ผู้ขาย-ผู้เช่าต้องรับรู้จำนวนเงินของสิ่งตอบแทนใด ๆ ที่ได้รับจากผู้ซื้อ-ผู้ให้เช่าเป็นหนี้สินทางการเงิน

บทความนี้ได้แสดงตัวอย่างประกอบความเข้าใจ ซึ่งช่วยให้ผู้มีหน้าที่จัดทำรายงานทางการเงินมีความเข้าใจข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานทางการเงินและสามารถจัดทำรายงานทางการเงินได้อย่างสอดคล้องกับมาตรฐานการรายงานทางการเงิน อีกทั้งผู้ใช้รายงานทางการเงินสามารถทราบถึงวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมดังกล่าว อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลจากรายงานทางการเงินไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจได้ดียิ่งขึ้น

REFERENCES

- Federation of Accounting Professions (2022). Thai Financial Reporting Standard 9 (revised 2021): Financial Instruments. Retrieved from <https://www.tfac.or.th/en/Article/Detail/135175>
- Federation of Accounting Professions (2022). Thai Financial Reporting Standard 15 (revised 2021): Revenue from Contracts with Customers. Retrieved from <https://www.tfac.or.th/en/Article/Detail/135175>
- Federation of Accounting Professions (2022). Thai Financial Reporting Standard 16 (revised 2021): Leases. Retrieved from <https://www.tfac.or.th/en/Article/Detail/135175>
- Bank of Thailand (2021). Financial Rehabilitation Measures. Retrieved from <https://www.bot.or.th/covid19/content/sme/Pages/asset-warehousing.aspx>
- Bank of Thailand (2021). Financial Rehabilitation Measures to Support Business Recovery. Retrieved from https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/Activities/Documents/MediaBriefing2021/210464_Briefing.pdf
- Bank of Thailand (2021). The Handbook of Asset Warehousing. Retrieved from <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/COVID19/Documents/booklet%20AWH.pdf>
- Deloitte. Revenues from Contract with Customers. A Guide to IFRS 15. March 2018. Retrieved from <https://www.iasplus.com/en/publications/global/guides/a-guide-to-ifs-15/file>
- EY. Applying IFRS A closer look at IFRS 15, the revenue recognition standard (updated September 2019). Retrieved from https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/ifs/ey-applying-revenue-september-2019.pdf
- KPMG. Revenue, IFRS 15 Handbook. Retrieved from <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2019/06/ifs15-revenue-handbook.pdf>
- PWC. Revenues from contract with customers (Updated August 2019). Retrieved from <https://www.pwc.com/gx/en/services/audit-assurance/assets/revenue-from-contracts-with-customers.pdf>
- Royal Orchid Hotel (Thailand) Public Company Limited (2021). Financial Statement Quarter 3/2021 (Reviewed). Retrieved from https://www.settrade.com/C04_09_stock_news_p1.jsp?txtSymbol=ROH&ssoPagelD=16&selectPage=9

